

זעת זקנים

עלון שבועי להגדלת ורוממות התורה ולומדיה, והחדרת השקפה טהורה ואמתית לכל אחד מישראל

גליון מס': 299 פרשת ויצא שבת קודש ט' כסליו תש"פ (7 בדצמבר 2019 למנינם)

בנשיאות מורנו הרב חיים רבי שליט"א

בס"ד

ר"ת	כניסה	יצאה	תל-אביב
17:49	16:16	17:16	
17:53	16:20*	17:14	ירושלים
17:47	16:03	17:13	חיפה
17:51	16:18	17:17	באר שבע
*לנוהגים 40 דק' 16:00			

"לכה דודי לקראת כלה, פני שבת נקבלה"

המשא המרכזי

מורנו הרב שליט"א

הנרדף הנע לב והשפל מרויח ומנצח את כולם!

כל מי שמנמיך עצמו לכבוד ה' יתברך, מהשמים מגביהים אותו על הכל (זוה"ק, פקודי לכו:).

אז אמנם בפרשת ויצא אין מצוות, לא מתרי"ג שבתורה ולא מדרבנן, אבל יש כאן הנהגה לדורות כיצד לחיות, כיצד להסתדר עם אנשים קשים, עם רוצחים וגנבים ושקרנים. וזה מה שיעקב אבינו מלמד אותנו, ראשית עמל תורה גדול, וכח התורה עצום ורב עד שגם אברהם אבינו הצליח בזכות יעקב (זוה"ק ואלא, קמל:). ומכח התורה זוכים לחיות בשמחה תמידית, ולסבול את הרדיפות, העלבונות וההשפלות. ומקבלים כח להשבר לכבוד ה' יתברך! וזה כח התורה של יעקב אבינו איש תם יושב אהלים.

ויש ללמוד מכאן לבחורים רווקים לפני החתונה: לא לצאת לעבודה ולא להסתובב ולטייל ולחפש את עצמם בשווקים! כי גיל הרווקות הוא גיל מסוכן. אלא, כמו שיעקב אבינו למד תורה בבית שם ועבר 14 שנה בלי שינה במיטה, רק תורה! כך צריך להתנהג רווק בזמן שלפני החתונה. ורק זה שומר על האדם שלא יכשל עם יצר הרע!

כמו כן, אין להם לדור בדירה נפרדת, אלא רק עם ההורים ועם המשפחה. וללמוד כל היום תורה.

ועל ידי זה נעשה האדם נאה וחכם ומבין, וכל אויביו ושונאיו נופלים תחתיו וחוזרים בתשובה!

ובזכות שמתחתן עם התורה, זוכה לישא אשה בעיתו ובזמנו!

וזה הסוד של בחור ישיבה וכן תורה, יש הרבה שהם נגד בני התורה, ועם כל זה, הבן תורה היקר שלנו, לומד בעניות, במסירות ואהבה ולא מקבל כבוד מאנשים, אלא רק מה' יתברך. כי אין כבוד אלא תורה, וזוכה להתקדם ולישא אשה, ולהקים בית לתפארת בישראל, כמו שזכה יעקב אביו עליו השלום!

צעירים המסיימים תיכון, מוזמנים אלינו לבוא ללמוד ולהתקדם, וזה הכנה הכי טובה לקראת הנישואין, בקדושה, ומתוך הרווחה והצלחה וחיים טובים.

והיתה לה' המלוכה, אמן.

נסכם:

יעקב אבינו במשך עשרות שנים, נרדף ומתבזה לומד תורה ושותק!

אז הנה לימוד עצום לחיי היומיום שלנו, אדם שעמל ויגע בתורה ומתחזק ומתעלה בביטול גמור לתורת ה', מקבל כחות על-טבעיים מה' יתברך, ונהיה חזק וגיבור שיכול לגלגל את האבן מעל פי הבאר כמו פקק מעל גבי צלוחית! כמבואר בפרוש רש"י בפרשה.

כי אמנם התורה מתשת כוחו של אדם, אבל זה רק בהתחלה כשמקבל עול תורה, אבל לאחר מכן נעשה גיבור כארי! (עין יצ"א ח"צ דף סג בשם זוה"ק). ועוד זכה יעקב אבינו להקים בית עם שבטי יה עדות לישראל שכולם שמן זית זך.

הנרדף מצליח! עשיו לא הצליח להורגו, אליפז לא פגע בו לרעה.

הנעלב ולא מעליב מצליח! לבן הארמי משקר על האברך העני מאה פעמים, ולבסוף נאמר בפסוק על יעקב אבינו "ויפרוץ האיש מאד מאד ויהי לו צאן רבות ושפחות ועבדים וגמלים וחמורים" זה כח של בן תורה שנעלב באהבה מה' יתברך.

ומבואר בפרוש רש"י בפרשתנו (ב, י) שמלאכים מהשמים ירדו למטה לעזור ליעקב אבינו!

השפל והבוזי שהיה רועה צאן, קיבל נבואה מה' יתברך כשסיים את תפקידו בחרן שעליו לחזור עם משפחתו לארץ הקודש. ומלאכים מהשמים שומרים עליו עד ארץ ישראל!

כתוב בתהילים "אשרי שאל יעקב בעזרו, שברו על ה' אלוקיו" ובזוהר הקדוש ביאר את הפסוק, אל תקרי שברו בשי"ן שמאלית אלא שברו בשי"ן ימנית, לשון שברון. שמוכן להשבר לכבוד ה' יתברך, ועם כל מה שעובר עליו ממשך להיות עובד ה'. וזה יעקב אבינו! שמכח התורה שלמד, עמד בכל הלחצים ולא התייאש ולא כלום. וזכה להקרות יעקב בחיר שבאבות! וזכה לשבטי יה. ועליו נאמר "כי יעקב בחר לו יה" כלומר ה' יתברך בחר ביעקב אבינו כי ישראל לסגולתו כי

כל פרשת ויצא היא חידוש אחד גדול! למה? כי בשונה מרוב פרשיות התורה שיש בהם מצוות מתרי"ג המצוות, כאן אין מצוות כלל, לא מדאורייתא ולא מדרבנן.

ושומה עלינו להבין מה הדבר המיוחד שלומדים בפרשה זו שיש בו הנהגה לדורות?

וכדי להבין זאת, עלינו להתבונן בדבר אחר, למה באמת קשה כל כך להיות עניו וצנוע? הרי ה' יתברך שונא בעלי גאווה (פסוקי ה'), וזה דומה לארבע כיתות שאינם רואים פני שכינה (פסוקי מב). רחמנא ליצלן! אז מה הסיבה שקשה למצוא אנשים כאלה לרוב?

והביאור פשוט וברור. יצר הרע מטעה את האדם לחשוב, אם אני יהיה עניו, צנוע, עדין, חבר של כולם ואוהב את כולם, אז הכבוד שלי יפגע ואני אפסיד מכך! זה ייקר שורש הטעות!

אבל האמת היא בדיוק הפוך, על ידי הגאווה אדם מפסיד הרבה מאד!

ולהפך, העניו זוכה לברכה והצלחה, ולמצוא חן בעיני רואיו, הוא בריא בנפשו, אוהב את משפחתו, והכי חשוב זוכה לדבקות בה' יתברך, ואשריו ואשרי חלקו. ולדעת רבי יהושע בן לוי "ענוה גדולה מכולם" (ע"ז ס) וכן הוא באיגרת הרמב"ן.

נחזור לפרשה שלנו. שאלנו מה המסר, מה המטרה בסיפור המאורעות שבפרשה, ובכן:

נתבונן מה עובר על יעקב אבינו "ויצא יעקב מבאר שבע" יעקב אבינו הבן תורה היקר בעולם, זקן ויושב בישיבה (יומא כה) נרדף ובורח מעשיו הרשע הרוצה להורגו! ומסתמא היה לו סכין וגרזן רחמנא ליצלן. נעלב ומגיע עני ללבן הארמי שמשקר עליו עשרת מונים! מאה פעמים! שפל ובוזי - הוא נעשה רועה צאן שזה עבודה מאוד בזויה, עד כדי כך שכתוב בגמרא (ב"מ ה) "סתם רועה צאן פסול לעדות" ועוד, יעקב אבינו עבד יום ולילה, כמו שומרי העיר כלילות בסכנה עצומה (ב"מ לב). וכל זה אחרי ארבע עשרה שנה של עמל תורה מבלי לישון על מיטה.

ומה תרצה להיות כשתגדל?...

להתענג על ה'

הרב אליהו רבי ראש הכולל

אף חכמתו והתנהגותו כאדם שאינו סומך על 'כח עליון' לכאורה, זוכה יעקב מדי יום ביומו לניסים ולנסים המובילים אותו לזכות ולנצח גם בקרב החדש.

יתרה מזו, בכרחו מבית חמיו יחד עם נשיו וילדיו, שאף הוא כשלעצמו צעד נועז לחתן הדר בבית חמיו זה עידן ועידנים, מתגלה יעקב כאיש ויכוח וכאדם העומד על המגיע לו הרבה מעבר לממוצע, וודאי וודאי שהרבה יותר מאיש תם יושב אוהלים' אותו הכרנו בפרשה הקודמת. לכן שפוחת בקרב מילולי למול חתנו, ומאמין לזהות בו שוב את אותו נער ביישן וטוב המשפיל מבט למול כל מתקפה בין אם צודקת ובין אם לאו. מקבל מטח שאינו מבייש מצביא דגול, מחתנו 'התם העומד על זכויותיו', ומזכיר את הלילות והימים בהם שמר על הצאן הרבה מעבר לרועה רגיל, מעלה בגאון את זכויותיו מחד, ומטיח בפרצופו ההמום של חמיו את חובותיו מאידך, כשאינו משאיר לו אף לא טענה אחת פתוחה, משהו - חלילה - שעלול להזכיר חתן תמים ומבולבל העומד בפני חמיו 'האגרסיבי', הלוחם והנקמן.

מהי, אם כן, דמותו של יעקב אבינו בחיר האבות אליה צריכים אנו לשאוף ואותה עלינו להעריץ? האם ה'תם' בתחילת דרכו, או ה'מפולפל' בהמשך הדרך, או אולי אפילו ה'שומר נטירה' בסוף המפגש בפרשתנו הנאוהה? ובכן, מורי ורבותי! דווקא יעקב אבינו 'בחיר האבות', דווקא הדמות הנערצת הזו שאמורה להיות סמל ודוגמא לכולנו, דווקא היא זו שמלמדת אותנו שלא אמור להיות סוג התנהגות מסוים בו אמורים לנהוג אנו במהלך חיינו ואילו צריכים אנו לשאוף. ההיפך הוא הנכון! דווקא אותה רבוגניות, דווקא אותם חיים מלאי שינויים, הם אלו החיים אותם אנו אמורים להעריץ ואליהם אנו אמורים לשאוף.

וכונת הדברים היא כדלהלן:

ברור לכולנו שתלמיד חכם, ולו הגדול ביותר בישראל, לא ינהג עם אשתו באותו כובד ראש בו נוהג הוא בצאן מרעיתו ובתלמידיו. ולהיפך - אם יעשה כן, הרי ודאי שלא תהיה התנהגותו זו אמורה להיות מודל לחיקוי. באותה מידה, בין תלמידיו, לו יהיה תלמיד החלש שכלית וקל וחומר רגשית, ודאי שיהיה עליו לנהוג עמו במידה רבה יותר של רחמים, ואף, במקרה הצורך, בסוג של קלות ראש. ללמדך, שאין צורת התנהגות מסוימת שבה יש לנהוג עם כל הסובבים אותנו. וכל שכן וקל וחומר, שיהא על אותו תלמיד חכם לשנות את טבעו, כאשר יעמדו מולו קהל חצופים ועזי פנים, אשר ינסו להמרות את דבריו ולפעול נגד דעת התורה שלו. וכמאמר חז"ל "כל תלמיד חכם שאינו נוקם ונוטר כנחש אינו תלמיד חכם" (יומא כ"ב ע"ב).

וזאת, משום שבכל תפקיד ובכל שלב בחיים לא יכולה להיות לעולם צורת התנהגות אחת, אשר בה יש לנהוג מתחילה ועד סוף. להיפך, בכל מקרה, בכל שלב ובכל פרט לגופו של ענין, יש לנהוג בהתאמה אישית באותו יום, באותה שעה ואף באותו רגע ממש.

הדמות הערכית הנערצת של 'בחיר האבות יעקב אבינו', מלמדת אותנו שלא לדבוק בצורת התנהגות אחת לעולם, אלא להיפך להתאים לכל אדם ולכל שעה את הצורה ואת הגישה המתאימה והנכונה. צורה מיוחדת בגישה לחברים, צורה אחרת בגישה לבני משפחה, אחרת בגישה לרעיה, אחרת בגישה לילדים, ואחרת לגמרי בגישה למי שמנסה חלילה לנגוף או לנוזף, ולו במעט, ב'כרם ישראל' ב'עולמה של תורה'.

על כל אחד מאיתנו לסנן ולחשב מראש את תגובותיו והתנהגותו לפי העומדים מולו, ולפי הזמן הנכון אותו הוא עובר, ועל פי זה לנהל את חיי היהודי, חיי יעקב אבינו האמתיים.

בברכה להצלחה בכל פרט, ולהנחיה אישית על פי דעת התורה הקדושה בלבד, בברכת חיים יהודיים אמתיים מלאי נחת ושלווה, לנו ולכל יוצאי חלצינו, במילוי כל המשאלות.

וברוכים תהיו!

שלום וברכה מורי ורבותי!

ושוב אנו נפגשים במסגרת הדברים הבוערים כאמת, ומה לנו בוער יותר מהדמות המרכזית האמיתית והטובה ביותר אליה צריכים אנו לשאוף?

הלא כולנו יודעים שככל שישאף האדם לדמות גבוהה ונאצלת יותר, כך יש סיכוי שיזכה להגיע לאותה דמות. ואם כן חשוב לדעת, מהי הדמות המושלמת אליה צריכות עינינו להיות נשואות ובדרכה לדבוק.

ישנה קבוצה של אנשים מישראל ומחוצה לה המאמינים במושג הנקרא "חשיבה חיובית", ומפתחים אותו בשלל צורות, תובנות וקורסים.

במרכזה של הגישה עומד הרעיון הבא: תראה את עצמך בדמות אותה אתה רוצה להיות בעתיד, וכל אורח חייך ישתנה אט אט ויתאים את עצמו לאותה דמות. זה נכון באימוץ דמות כלכלית כמוה רוצה האדם להיות, וזה נכון גם באימוץ דמות רוחנית אליה שואפת נפשו להגיע.

מבלי להיכנס ל'פילוסופים' ול'מינוסים' באותה שיטה, ובפרט בהגשתה המקורית הגויית בטרם 'גורה' על ידי רבני ורבניות דורנו, ניקח את הנקודה הנכונה והברורה. והיא: שככל שהאדם מצייר בעיני רוחו את הדמות הנערצת כמותה שואף הוא להיות, כך יזכה בקלות יתר להתאים את אורח חייו, להתגמש בנוחות, לדלג על מניעות, ובלבד שיגיע לאותה מטרה נערצת.

והדיון שלנו בשבוע זה הוא: מהי אותה דמות אותה עלינו לקחת לעצמנו ולבני ביתנו כדמות נערצת, אשר על פיה נרצה לנהל את חיינו ולהובילם לחוף מבטחים?

בפרשתנו, ובפרשיות האחרונות ככלל, אנו נחשפים לשלושת האבות הקדושים אברהם יצחק ויעקב. כל אחד בדרכו, וכל אחד בייחודיות אותה חנן אותו ה', ועליה עבד כל ימי חייו. בחיר האבות, הלא הוא יעקב אבינו, מוביל אותנו לבלבול מה לכאורה ברבוגניותו ובכובעים הרבים אותם החליף לכאורה בימי חייו. בעמדו לפני הוריו, לפני אחיו, לפני אביו, לפני חמיו ומכאן ואילך שוב בפני אחיו והקמים לרעה עליו ועל בניו.

על תחילת חייו למדנו בפרשה הקודמת "וַיַּעֲקֹב אִישׁ תָּם יֹשֵׁב אֱהָלִים" (בלשון פס' כ"ז). לאחר מכן, כאשר הוא מגיע בפרשתנו אל עין המים ופוגש הוא את רחל ומעדכן אותה ברצונו לשאתה לאשה, מלמדים אותנו חז"ל (בלשון רבה) שאמרה לו: "אבי רמאי הוא, ומן הסתם יצליח ברמאותו להשיא לך את אחותי במקומי". ועל כך אמר לה יעקב: "אם רמאי הוא, אחי אני ברמאות". ולשאלתה: "וכי כך דרכו של איש תם יושב אוהלים?", ענה את דברי הפסוק: "עַם נָבֵר תִּתְבָּרַר" (הפס' י"ג, כ"ז), לאמר, התאם את עצמך לעומד מולך, ואם אביך הוא 'הרמאי של השכונה', אדע גם אני להתנהל איתו במאזן כוחות זה.

ואמנם, לאחר מכן, ברבות השנים, כאשר לבן מחליף את משכורתו של יעקב "עשרת מונים" (בלשון פס' ל"א, כ"ז), לאמור, מאה פעמים משנה לבן את הסכם השכר של חתנו, ובכל פעם "דואג" הוא להשאיר אותו עירום ועריה מבלי פרוטה לפרוטה. יעקב אבינו מתגלה ברוב חכמתו עד כדי ערמומיות. "וַיִּקַּח לוֹ יַעֲקֹב מִקָּל לְבָנָהּ לַח וְלוֹז וְעָרְמוֹן, וַיַּפְצֵל בֵּהֶן פְּצָלוֹת לְבָנוֹת מִחֹשֶׁף הַלְּבָן אֲשֶׁר עַל הַמִּקְלוֹת" (פס' ל"א, כ"ז). יעקב מגלה מניסיונו שהצאן יולדות את וולדותיהן לפי הצבעים והצורות אותם רואות הן בזמן העיבור. ואז "דואג" הוא לנוף מותאם אישית לעיני הצאן באותן שעות קריטיות, מה שאכן מוביל את הצאן ללדת עקודים וברודים בדיוק כמו הסכמו של לבן.

אולם, במקביל, גם בתקופה זו, בה רואים אנו לנגד עינינו את יעקב המפולפל והמתוחכם, אנו רואים את 'יעקב אבינו הצדיק' הזוכה לגילוי שמימי בדמות מלאך אלוקים בחלום הלילה, האומר לו: "וַיֹּאמֶר שָׂא נָא עֵינֶיךָ וּרְאֵה כָּל הָעֲתִידִים הָעֹלִים עָלַי הַצֹּאן עֹקְדִים וְנִקְדִים וְגִבְרִידִים כִּי רָאִיתִי אֶת כָּל אֲשֶׁר לָבֵן עֹשֶׂה לָּךְ" (פס' ל"א, י"ג). לאמר, שהקדוש ברוך הוא בכבודו ובעצמו שולח את מלאכיו הנאמנים בכדי להפרות ולהרבות את צאנו של לבן בדיוק לפי חוזה העבודה האחרון אותו המציא ליעקב. כלומר, שעל

שאלה יפה

שורת ממורנו הרב שליט"א

תשובה: עיין ביצע אומר חלק ו סימן ז, ותהנה. ומי שלא למד היגוי, פיסוק ודקדוק נכון בתפלה, מסתמא אסור לו לשמש כחזן ולגרום לחילול ה', וזה מסוכן ועיי' משני' סי' ס"א ס"ח לה, וילקוט שמעוני תהלים אות תתס.

צירוף קטן לזימון

שאלה: כאשר קטן הסמוך לגיל בר מצוה מצטרף לזימון יחד עם שניים גדולים, האם הוא יכול לזמן ולברך על הכוס?

תשובה: נראה שיש להקל בזה, משום שהיום לא מוציאים בזימון ידי חובה את כולם, אלא כל אחד מברך לעצמו, ואין כאן צירוף ממש המוציא ידי חובה את האחרים. ויש כאן שבח בעלמא, כשאומרים כולם "ברוך שאכלנו משלו", ויש להקל לכתחילה (ועיי' משני' בביאור' סי' קצ"ט, ויחזיק חיד' סי' יג), ועיי' בספר הנפלא הלכה ברורה (ס"ט).

ויש ללמוד מכאן גם שמותר לכתחילה לצרף לזימון אורח שעדיין אינו שומר תורה מצוות, מאחר וכל אחד ואחד מברך לעצמו, וזה מצוין, ואדרבא, יש לקרב אותו לזימון לתורה וליראת שמים, ובודאי זה עושה רעש גדול בשמים.

ולמעשה, גם קטן שאינו סמוך לבר מצוה, אם הוא חכם ומביין, רשאי לזמן.

וכן יש לצרף לזימון כשאכלו יחד כזית, גם כאשר לא התחילו יחד ולא סיימו יחד (ועיי' משני' סי' קנ"ג ס"ק י"ג, והבאת חס' מנח"מ).

נטיעת שורשים ורוחניים בסעודות שבת
שאלה: בשלחן שבת הילדים מעדיפים לסיים את הסעודה בזריזות, הם שרים שיר אחד או שניים, ואחר כך מברכים ברכת המזון, וכל אחד ואחד פונה לדרכו. מה ניתן לעשות כדי למשוך את לבם?

תשובה: זה לא טוב, ואין כן דעת התורה כלל. הגיבוש המשפחתי בסעודות שבת קודש, שווה מיליונים, ועצה טובה, לעשות הזמון שבסעודה קטין עיתון **תורני ממש**, כלומר, לספר על אירועים שקרו באותו שבוע, ומהו מוסר ההשכל ודעת התורה שלומדים מכל פרט ופרט. ויחד עם זה לשיר שירי שבת ולומר כמה פרקי תהלים בצוותא כל המשפחה יחד. ורצוי שלא לחלק את התהלים, אלא כולם קוראים יחד פסוק אחר פסוק, ומתחזקים בגיבוש רוחני. וכמוכן, לא לשכוח לומר דברי תורה לכל בני המשפחה, וזו חובה קדושה, לנטוע שורשים רוחניים בסעודות שבת קודש, וזה בבחינת "ויטע אשל בבאר שבע" (בבב"א פ"ג, הל' ג), ראשי תיבות איכילה, שירה, לימוד, והמפתח בידי ההורים, להמתיק את האווירה עם הפתעות נעימות וממתקים מצוינים. ועם הדרכה **נכונה**, וזכים להצלחה גדולה. בבחינת המאריך על שלחנו, מאריכין לו ימיו ושנותיו (עי' בבב"א פ"ג).

חלה 'ספק' מתוקה

שאלה: חלה מתוקה שיש ספק על כמות המתיקות שבה, האם מותר לברך עליה "המוציא" בסעודת שבת קודש, כשאוכל בקושי כביצה פת?

תשובה: אסור להכנס לספק ברכות, ולכן כשאוכל חלה מתוקה, יש חובה לאכול 220 גרם שהיא קביעות סעודה, ואז יברך "המוציא" וברכת המזון לכל הדעות. ואם אכל פחות מ-220 גרם, לא די שנכנס לספק ברכות כנ"ל, אלא יתכן גם שלא קיים סעודת שבת כהלכתה.

גם לרבות, שאסור לאפות חלות לשבת קודש כשיש ספק על מתיקותן, וחלק מהטועמים טוענים שהחלה מתוקה וחלקם טוענים שאינה מתוקה.

דחיית ברכת "אשר יצר" לאחר התפלה

שאלה: אדם שנכנס להתפנות בבית הכסא לפני תפלת ערבית, ולא הספיק לברך "אשר יצר" עד שהתחילו הציבור להתפלל תפלת ערבית, וחושש שאם יברך עתה "אשר יצר" במרוצה כדי להספיק להתפלל תפלת ערבית עם הציבור הוא לא יכוין כראוי, ולכן הוא מעדיף לברך אחרי התפלה, האם מותר לעשות כן?

תשובה: נראה שאין בזה בעיה, ומותר לעכב את ברכת "אשר יצר" לאחר התפלה, משום שהעיקר היא הכוונה, ואחר התפלה יכוין בברכת "אשר יצר" ביתר שאת, וזה מצוין. ולברך ברכת "אשר יצר" מלה במלה כמונה מרגליות, חשוב יותר מהכוונה (עי' בי"א ח"ב סי' כח), וזו הסיבה להיתר לעכב הברכה ולאומרה אחר התפלה, וזאת כדי שלא יבלע מלים ואותיות מחמת הלחץ להתפלל תפלת ערבית, וחבל.

ומשמע מרבנו הגדול זיע"א (בי"א ח"ב סי' ס), שאפילו אחרי אמירת "ברכו" שלפני תפלת ערבית, מותר לברך "אשר יצר". אולם כל זה כאשר הוא יודע בודאות שיכול לכוין היטב, אחרת עדיף לדחות את ברכת "אשר יצר" אחר תפלת ערבית. ואין לחשוש על ברכת "אשר יצר" שהיא תדירה, משום שברכה בכוונה, שווה מליונים! ואין לחשוש לתדיר כאשר יתכן שלא יכוין, כידוע (ועיי' בשו"ע הגר"ז סי' תל"א ס"ק י"ג, ועיי' בבב"א ח"ב ע"א).

ומכאן יש ללמוד גם לענין אמירת "ה' אלוהיכם אמת" שבסיום קריאת שמע, שהחזן מוציא ידי חובה את הרבים באמירת "ה' אלוהיכם אמת", וכשהחזן ממנה, לא כדאי לצאת דרכו ידי חובה, משום שהעיקר לכוין ולדקדק, וזה שווה מליונים! ויאמר בעצמו "ה' אלוהיכם אמת" (ועיי' יחזיק חיד' סי' י"ג).

תפלה במניין פועלים והזמן דחוק, על מה לוותר?

שאלה: אנו מתפללים במניין פועלים, ומכיוון שהזמן דחוק בימי שני וחמישי וראש חודש, שאלתנו האם ניתן לוותר על קטעים מסוימים? ואם כן, על מה עדיף לוותר, על קריאת התורה או על חזרת השליח צבור?

תשובה: קשה לוותר על חזרת השליח צבור, הרי בחזרת השליח צבור מרויחים הרבה "אמנים" וז"ן ברכות, ועוד, שהרי יש בזה כבוד שמים גדול מאד.

ואף על פי שהחזרה נתקנה לעמי הארץ, מכל מקום בזמן הזה הרי עושים חזרה למהדרין, ובפרט שעושים כן על פי הקבלה, ובפרט שמרן הבית יוסף מעיד שעשו נידוי בזמנו למי שלא היה עושה תפלת החזרה (והביא ביה"ד ח"ב סי' י"ג).

וישנה עוד סברא של "אין מעבירין על המצוות", וחזרת השליח צבור היא קודש קדשים, ועוד, שהרי קריאת ספר תורה היא חובת צבור בלבד, ואינו מעכב (ועיי' במשני' בביאור' סי' קנ"ג ס"ב ד"ה ולקרות ענין מקרא וכו'). וכמו רב ששת שאמר: "אנן בדידן וכו'" (בבב"א פ"ג, ע"ש). וחשוב מאד להרוויח בחזרת הש"ץ חמשים ושבע ברכות (עי' ב"י סי' קנ"ג), כך שלמעשה שאם לא שמעו קריאת ספר תורה, זה לא נורא, ויודרו לסיים תפלת שחרית, ואחר כך ילך כל אחד למלאכתו, לחיים טובים.

שיבוש החזנים במלעיל ומלרע

שאלה: חזן הרוצה לנגן במלות התפלה, אלא שאם ינגן יהיה שיבוש בקריאת המלה בעניין מלעיל ומלרע, כיצד עליו לנהוג?

סעודה שלישית על מזונות או פירות

שאלה: מה נענה לאדם ששואל: "מה הבעיה בהלכה לעשות את הדיעבד לכתחילה, וכגון לעשות סעודה שלישית במזונות או בפירות וכדומה, הרי לכאורה זה לא איסור"?

תשובה: דיעבד דומה לאונס, ואנוס רחמנא פטריה (ב"ק כ"ח), ולכן מי שחלש וחולה וחסר תיאבון, וכיוצא בזה, דינו כאנוס.

אולם ירא שמים שמח תמיד לקיים שלוש סעודות, ולא מחפש את הדיעבד שבהלכה, וכל המקיים שלוש סעודות ניצול ממלחמת גוג ומגוג, מחבלי משיח ומדינה של גיהנם (ועיי' משני' סי' רל"א ס"א), ולא כדאי לעשות את הדיעבד לכתחילה, אלא רק באופן שבמציאות הוא אנוס ממש.

כשאוהבים מצוות, האהבה מביאה את התיאבון, ועצה טובה, לעשות לסעודה שלישית מאכלים משובחים יותר מהסעודה של הבוקר, ואז יהיה תיאבון לאכילה, והכל יהיה לשם שמים.

ילמד תורה אחרי התפלה, ורק אחר כך יצא לעסקיו

שאלה: כידוע ישנה הלכה (ש"ע פ"ח סי' תנ"א), שלאחר התפלה ילך האדם אל בית המדרש ללמוד, ואפילו אם הוא סבור להרויח הרבה. אבל עינינו הרואות שהמציאות אינה כן, ורוב בעלי הבתים יוצאים לעבודה מיד לאחר התפלה. האם יש להם על מה שיסמוכו (ומשם נשענות המסחר הן בנותק, ויהיה קשה ללמוד לעבודה אחרי שטלם כבר עובדים מוקדם בבוקר)?

תשובה: שאלה יפה. גם אם אין ברירה ואדם יוצא לעבודה, עם כל זה יתכן שיש לקיים את פסק השלחן ערוך באופנים אחרים. לדוגמא, אם ישכים להתפלל בנץ, ממילא יהיה לו זמן נוסף גם ללמוד תורה אחרי התפלה. ואם ההשכמה קשה עליו, אז יש להשתדל לעשות כמו שכתב כף החיים (סי' תנ"א ס"א), ללמוד חוק לישראל, או כמה הלכות, או לגרוס כמה דפים בוהר הקדוש. ואפילו ספר מוסר לצאת מחזק יותר לעבודה, הרי זה מצוין. ולאחר העבודה יתמיד בלימודו כפי כחו, וזה מצוין.

גם לרבות, שבאמת לבעל אמונה בהשגות גדולות, לא מפריע אם כבר הרבה יצאו לעבודה או לא, הוא עושה את שלו, ומשמים מזונותיו קצובים לו מראש השנה עד ראש השנה.

והיה לי קרוב משפחה שהיתה לו חנות פירות וירקות במאה שערים בירושלים, והוא מעולם לא רץ ל"תנובה", אלא היה מתפלל ולומד, ורק אחר כך נוסע. והיו כמה שלועגים עליו, אבל משמים ה' יתברך נתן בלב הסוחרים לשמור לו כל יום פירות וירקות כפי רצונו. וכך הוא חי באושר וכבוד כל ימיו. וכמוכן שאלו דרגות באמונה.